

את כל היהודים", או "ליהודים היתה אורה ושמחה וששון ויקר"; אבל
 "מיהו יהודי" — לא הי' ספק לאף אחד¹³⁸! ...

* * *

כד. בנוגע לגזירת המן שבאה עי"ז ש"הפיל פור הוא הגורל"¹³⁹
 (שזהו ענינו של פורים, "על שם הפור"¹⁴⁰, שבו בטלה גזירה זו) — איתא
 בגמרא¹⁴¹: "כיון שנפל פור בחודש אדר שמח (המן) שמחה גדולה, אמר,
 נפל לי פור בירח שמת בו משה" (והגמרא מסיימת: "ולא הי' יודע
 שבשבעה באדר מת ובשבעה באדר נולד").
 ואינו מובן:

מה היתה השמחה גדולה של המן "שנפל פור בחודש אדר" דוקא
 — הרי הזמן הבלתי־דיוני בתכלית במשך השנה הוא בחדשים תמוז ואב,
 שבהם "הוכפלו צרות"¹⁴², החל מחטא העגל עד לחורבן ביהמ"ק,
 ובפרט שחטא העגל אירע קודם מיתת משה, ויתירה מזה, שלולי
 חטא העגל לא היתה מיתת משה, שהרי איתא בגמרא¹⁴³ "ישראל שעמדו
 על הר סיני פסקה זוהמתן", ומבואר בזהר¹⁴⁴ שאז נתבטל ענין המיתה
 שנגרם ע"י חטא עה"ד [וכדרשת חז"ל¹⁴⁵ על הפסוק¹⁴⁶ "חרות על
 הלוחות", "אל תקרי חרות אלא חירות", שבמ"ת נעשה "חירות ממלאך
 המות"], ובחטא העגל חזרה זוהמתן¹⁴⁷, וחזר ונתחדש ענין המיתה,
 ונמצא, שלולי חטא העגל לא היתה מיתת משה,
 וא"כ, אילו הי' נופל הפור בחדשים תמוז ואב — הי' המן יכול
 לשמוח שמחה גדולה יותר, ולמה שמח שמחה גדולה כשנפל הפור
 בחודש אדר דוקא?

כה. והביאור בזה:

המן ידע שכאשר יודע דבר הגזירה, יתחילו בני"י להתפלל להקב"ה,
 וכיון שתפלה פועלת, שהרי "תפלה עושה מחצה" או "כולה"¹⁴⁸, חשש
 המן שתפלתם של בני"י יכולה לבטל את הגזירה.

(138) ראה גם מכתב י"ג אדר ב' שנה זו
 (אג"ק חיי"ח ס"ע רסט ואילך). וש"נ.
 (139) אסתר ג, ז, ט, כד.
 (140) שם, כו.
 (141) מגילה יג, ב.
 (142) לשון הש"ס — ר"ה יח, ב. וראה
 גם זח"ב ערה, א.

(143) שבת קמו, רע"א. וש"נ.
 (144) ח"א נב, רע"ב. ח"ב קצג, סע"ב.
 (145) שמור"ר פמ"א, ז.
 (146) תשא לב, טז.
 (147) זוהר שם.
 (148) ויק"ר פ"י, ה.

ולא עוד אלא שגם כאשר הגזירה היתה באופן ש"נכתב בשם המלך ונחתום בטבעת המלך"¹⁴⁹, היינו, לאחר שכתב נחתום הגזר-דין¹⁵⁰, שאז לא מועילה תפלה ע"ד הרגיל, כי אם תפלה גדולה ביותר (כדברי הגמרא במסכת ראש השנה¹⁵¹) — חשש המן גם מתפלה גדולה כזו שעלולה לבטל את הגזירה.

אך "כיון שנפל פור בחודש אדר, שמח (המן) שמחה גדולה, אמר, נפל לי פור בירח שמת בו משה":

איתא במדרש¹⁵² "כל ז' ימי אדר (מר"ח אדר עד שבעה בו) הי' משה מבקש תפלה ותחנונים כו'" — "ואתחנן אל ה'"¹⁵³, ותפלה זו היתה היותר ארוכה ומפורטת, גדולה וטובה — תקט"ו תפלות (כמנין "ואתחנן")¹⁵⁴, היינו, שבתפלה זו ניסה משה רבינו את כל פרטי הענינים שישנם בתפלה.

ומה הי' בפועל — "לסוף אמר לו הקב"ה הן¹⁵⁵ קרבו ימין", ובשבעה באדר מת (אע"פ שהרבה להתפלל שלא יהי' כן), היינו, שתפלתו לא פעלה פעולתה.

ולכן שמח המן שמחה גדולה כשנפל הפור בחודש אדר — כיון שזהו החודש היחידי בשנה שבו מצינו שתפלה נעלית כמו תפלתו של משה רבינו, רוען של כל ישראל, מקבל התורה, לא פעלה פעולתה!

תפלתו של משה בעד אחרים, כל שאר בני, לאחר חטא העגל — פעלה פעולתה, ועד שביוהכ"פ נתרצה הקב"ה לישראל בשמחה ובלב שלם ואמר למשה "סלחתי כדברך"¹⁵⁶, כמארו"ל¹⁵⁷ "מה הראשונים ברצון אף האחרונים ברצון"; אבל, ענין זה הי' בחדשי הקיץ. ואילו בחודש אדר — התפלל משה תפלה ארוכה כו', ולא פעל ע"י תפלתו.

וזו היתה שמחתו של המן כשנפל הפור בחודש אדר — כיון שזהו החודש שבו לא פעלה אפילו תפלה גדולה ביותר (הנדרשת לביטול גזר-דין שכבר נחתם).

כו. המשך השיחה — ביאור דברי הגמרא "ולא הי' יודע שבשבעה

154) ראה דב"ר פי"א, יו"ד. הובא בדע"ז מבעה"ת עה"פ.
155) וילך לא, יד.
156) שלח יד, כ.
157) פרש"י תשא לג, יו"ד. עקב ט, יח.
יו"ד, יו"ד.

149) אסתר ח, ח.
150) ראה אסתר"ר פ"ז, יח.
151) יח, א.
152) ויק"ר פי"א, ו. דב"ר פ"ט, ב.
153) ר"פ ואתחנן.

באדר מת ובשבעה באדר נולד, ופירוש רש"י "כדאי היא הלידה שתכפר על המיתה" — הוגה ע"י כ"ק אדמו"ר שליט"א (באידיש), ונדפס¹⁵⁸ בלקו"ש חכ"ו בתחלתו (להלן באו איזה ענינים שלא נכללו בלקו"ש).

בסעיף ה, שהתורה, גם בירידתה למטה, בזמן ומקום שהם בעלי שינוי, היא נצחית: וענין זה פועלת התורה בעולם:

איתא בזהר¹⁵⁹ על הפסוק¹⁶⁰ "עשרה עשרה הכף בשקל הקודש", דקאי על עשרת הדברות שבתורה ועשרה מאמרות שבהם נברא העולם, והיינו, שעשרת הדברות נותנים כח בעשרה מאמרות שבהם נברא העולם. והענין בזה — שהתורה היא הממוצע בין הקב"ה לעולם, ולכן פועלת התורה בעולם, שהענינים הגשמיים שבעולם שבהם מקיימים תורה ומצוותי, יתחברו ויתדבקו עם הקב"ה, ע"ד מ"ש¹⁰⁵ "ואתם הדבקים בה' אלקיכם", וכיון שהקב"ה הוא נצחי, לכן נעשה ענין של נצחיות גם בענינים הגשמיים שמקושרים עמו — שזהו מ"ש בתניא¹⁶¹ בנוגע להיחוד שנעשה ע"י קיום המצוות ש"יחוד זה למעלה הוא נצחי לעולם ועד", אף שענין זה נעשה בדבר חומרי וגשמי.

וזהו שמצינו בנוגע למשכן (עליו נאמר¹⁶² "ועשו לי מקדש ושכנתי בתוכם") — שהוא תכלית בריאת העולם¹⁶³ — שנשאר קיים לעד ולעולמי עולמים¹⁶⁴, ויתגלה בביאת משיח צדקנו. ומזה מובן גם בנוגע לכל שאר עניני העולם שמקיימים בהם תורה ומצוותי, שבפנימיותם יוצאים הם מהגבלת חילוקי הזמן ונעשים ענין נצחי.

וענין זה משתקף גם בפס"ד בנגלה דתורה:

ישנם ענינים שבהם צריך להיות שיעור מסויים, אבל כאשר מדובר אודות ענין של מצוה, הנה גם כאשר חסר בהשיעור, מ"מ, מצוותי' אחשבי¹⁶⁵. והיינו, שהמצוה מוציאה את הדבר ממדידה והגבלה, כשם שפועלת בו ענין הנצחיות.

וכדי שיהי' הענין של בחירה חפשית — נעשה גם הענין דאיסורו חישובו¹⁶⁵, כשם שמצוותי' אחשבי'.

(158) בשילוב עם שיחות ליל ז' אדר	(163) ראה במדב"ר פי"ב, ב. סה"מ עטר"ת ע' תעג.
(159) ח"ג יא, ב.	(164) ראה סוטה ט, סע"א.
(160) נשא ז, פו.	(165) ראה בכורות יו"ד, א. פרש"י ביצה
(161) פכ"ה (לב, א).	כו, ב (ד"ה חלה). אנציק' תלמודית ערך
(162) תרומה כה, ח.	אסורו חשבו (כרך ב' ס"ע פו ואילך). וש"נ.

סיום השיחה:

ויש להוסיף בזה:

מובן וגם פשוט שנפילת הפור בחודש אדר צריכה להיות נוגעת לא רק למחשבתו של המן, אלא גם לאמיתת הענין כפי שנסתיים בפועל — "ונהפוך הוא", "ליהודים היתה אורה ושמחה וששון ויקר".

וההסברה בזה — שלידת משה בשבעה באדר, שאז "נתמלא כל הבית אורה"¹⁶⁶, שהו"ע התורה, פעלה שבימי הפורים יהי' גמר וחיותם קבלת התורה, כדאייתא בגמרא¹⁶⁷ שבשעת מ"ת "כפה הקב"ה עליהם את ההר כגיגית .. מכאן מודעה רבה לאורייתא (שקבלוה באונס) .. הדור קבלוה (מרצונם הטוב) בימי אחשורוש, דכתיב¹⁶⁸ קיימו וקבלו היהודים, קיימו מה שקבלו כבר",

ועי"ז — "ליהודים היתה אורה", "אורה זו תורה", עד "ויקר אלו תפילין", שעז"נ¹⁶⁹ "וראו כל עמי הארץ כי שם ה' נקרא עליך ויראו ממך", "אלו תפילין שבראש"¹⁷⁰, כפי שהי' בימי הפורים ש"נפל פחד היהודים עליהם"¹⁷¹.

ועד שזוכים לביטול כללות הענין דיום המיתה — חירות ממלאך המות, נוסף על החירות משעבוד גלויות, בגאולה האמיתית והשלימה ע"י משיח צדקנו.

* * *

כז. בהתוועדות הנ"ל¹⁶⁹ אמר כ"ק מו"ח אדמו"ר:

מצינו במגילה התבטאות שוה אצל מרדכי ואצל המן: כאשר מרדכי שלח להודיע לאסתר ע"ד הגזירה — נאמר¹⁷⁰ "ויגד לו מרדכי את כל אשר קרהו", וכאשר המן הודיע אודות התחלת מפלתו — נאמר¹⁷¹ "ויספר המן .. את כל אשר קרהו".

מרדכי הצדיק — גדלה מעלתו הן ברוחניות והן בגשמיות: ברוחניות — להיותו "ראש הסנהדרין"¹⁷², ובגשמיות — להיותו "יושב בשער המלך"¹⁷³.

(166) סוטה יב, א. יג, רע"א. שמו"ר פ"א,	(170) אסתר ד, ז.
כ. פרש"י שמות ב, ב.	(171) שם ו, יג.
(167) שבת פח, א.	(172) כ"ה בסה"ש תש"ה שם, ותש"ג ע'
(168) אסתר ט, כז.	48. וראה מגילה טז, ב. וראה גם שיחת פורים
(169) שיחת פורים תש"ה ס"ו (סה"ש	תשט"ז סי"ט (תו"מ חט"ז ע' 141) ובהערה
תש"ה ע' 73). וראה גם שיחת פורים תש"ג	70 שם.
ס"ד (סה"ש תש"ג ע' 44).	(173) אסתר ה, יג.

תשועה והצלה".

ו"מסמך גאולה לגאולה"⁶⁸ — שבסמיכות זמן ממש, סמיכות ע"פ תורה, שאין הפסק זמן בינתיים, זוכים לגאולה האמיתית והשלימה ע"י משיח צדקנו. גאולה שתהי' "כימי צאתך מארץ מצרים"⁶⁹ — בדוגמת הגאולה דפסח, הקשורה גם עם הגאולה דפורים, כדברי רש"י⁷⁰ בנוגע לחודש אדר: "ימי נסים היו לישראל פורים ופסח" — ששניהם קשורים עם שבעה באדר, כידוע אריכות הפלפול והשקו"ט בזה (ומכיון שכבר נדפסו הדברים⁷¹ — אין צורך לחזור על זה).

והעיקר — המעשה בפועל, שהולכים לקבל פני משיח צדקנו, "גואל ראשון (משה רבינו) הוא גואל אחרון"⁷², שילמד תורה את כל העם כולו⁷³, ואנחנו בכללם, בעגלא דידן ממש.

* * *

יב. הוזכר לעיל (ס"א) שלידת משה בשבעה באדר גוברת על מיתתו ביום זה, ובלשון רש"י: "כדאי הלידה שתכפר על המיתה", עד לכפרה בתכלית השלימות — "לכפר לפני הוי'", לא רק כיטול הדבר הבלתי־רצוי, אלא גם הפיכתו לטוב, כמודגש בימי הפורים — "ימי משה ושמוחה", "עד דלא ידע", וכאופן ש"זכרם לא יסוף מזרעם".

ולכאורה, ענין זה ("כדאי הלידה שתכפר על המיתה") דורש ביאור והסבר, הן מצד "קרא", והן מצד "סברא" — כידוע ב' האופנים בנוגע ל"קרא" ו"סברא", שלפעמים מצינו שכשישנו "קרא" אין צורך ב"סברא"⁷⁴, ולפעמים מצינו שכשישנה "סברא" אין צורך ב"קרא" ("למה לי קרא סברא היא"⁷⁵), ובנדר"ד, יש גם "קרא" וגם "סברא" — להיפך:

"קרא" — מקרא מלא דיבר הכתוב⁷⁶ "טוב גוי' ויום המות מיום הוולדו". ו"סברא היא" — כפי שמבין גם פשוט שבפשוטים שכיום המיתה, כאשר "מלאו ימי ושנותי", אזי יודעים שעבודתו אשר עבד במשך כל ימי חייו היתה בשלימות, משא"כ ביום הלידה — אי־אפשר לדעת כיצד תהי' הנהגתו ועבודתו במשך ימי חייו.

ובפרט שכל אדם (ועאכו"כ לפני מתן־תורה) נברא עם שני יצרים ("בכל

68) כגילה נ. סע"ב. 69) מיכה ז. טו. 70) ד"ה משנכנס אדר — תענית כט, סע"א. 71) לקו"ש חט"ז ע' 344 ואילך. 72) ראה שמו"ר פ"ב. ד. זח"א רנ"ג. א. שעה"פ פ' ויחי (מט, י). חו"א ר"פ מיטפטים. 73) לקו"ש צו יז. א. ש' האמונה פנ"ו ואילך. ועוד. 74) ראה קידושין ז. א. תוד"ה ואיבעית אימא — ב"ב סא, א. 75) כתובות כב, א. ב"ק מו, ב. ועוד. 76) קהלת ז. א.

בלתי מוגה

לכבך בשני יצריך" (77), יצר טוב ויצר הפכי, ו"אלמלא הקב"ה שעוזר לו אינו יכול לו" (78), ונוסף לזה ישנם ענינים של נסיונות – שלכן מבקשים⁷⁹ "אל תביאנו... לידי נסיון", ועד שמבואר בחסידות⁸⁰ (וגם בספרי מוסר) שכללות ירידת הנשמה בגוף, "מאיגרא רמה לבירא עמיקתא"⁸¹, כדי ללכת בדרכה בחיים – היא באופן ד"כל⁸² הדרכים בחזקת סכנה", ולכן יש צורך בעזר וסיוע מיוחד – "הקב"ה עוזרו".

וא"כ, נשאלת השאלה: מהו הפירוש ש"כדאי הלידה שתכפר על המיתות" – לכאורה, הן מצד ה"קרא" והן מצד ה"סברא" לא יתכן שהענין דיום הלידה יגבר על הענין דיום המיתה, בה כשעה שביום הלידה אין אפשרות לדעת כיצד תהי' עבודתו במשך ימי חייו, שלכן, "טוב יום המות מיום הוולדו"⁸³.

לכל היותר – אפשר לומר ש"סופו מוכיח על תחילתו", היינו, שביום המיתה, כאשר "מלאו ימי ושנותי", אזי אגלאי מילתא למפרע שגם יום הלידה הוא באופן נעלה כו'; אבל לא – שיום הלידה יוכל לבטל ולהפוך ענין הקשור עם יום המיתה, כבנדוד⁸⁴, שגזירת המן, הקשורה עם מיתת משה ("נפל לי פור ברח שמת בו משה"), תתבטל ותתהפך ליו"ט, מצד לידת משה?⁸⁵

יג. והביאור בזה⁸⁶:

כל האמור לעיל אודות החסרון שביום הלידה, שאין אפשרות לדעת באיזה אופן תהי' עבודתו במשך ימי חייו, שלכן "טוב יום המות מיום הוולדו", מכיון שב"יום הוולדו" כל מעלותיו אינם אלא "בכח" בלבד – הרי זה ע"ד הרגיל אצל כל אדם;

אמנם, בנוגע למשה רבינו – הרי ב"יום הוולדו", ברגע שיצא לאויר העולם, ראו בו מעלה בפועל ובגילוי, כמ"ש⁸⁷ "ותרא אותו כי טוב הוא", "כשנולד נתמלא הבית כולו אורה"⁸⁸; מיד בצאתו לאויר העולם, לפני ברית מילה, לפני קריאת השם, ופשיטא – לפני התחלת כל ענין של עבודה ופעולה, כי אם תיכף ומיד כשנולד – "נתמלא הבית כולו אורה".

וגודל העילוי והחידוש שבדבר – מודגש עוד יותר כאשר יודעים שהמדובר הוא אודות ביתו של עמרם:

"עמרם – גדול הדור ה'"⁸⁹, ומצינו שעל ידו ניתוספו מצוות יתירות, כמ"ש הרמב"ם⁹⁰ "ובמצרים נצטווה עמרם במצוות יתירות" נכמו: מצות

(77) ברכות נד, א – במשנה, הובא בפרש"י עה"פ ואתחנן ו, ה. (78) סוכה נב, רע"ב, קידושין ל, ב. וראה תניא רפ"ג. (79) בברכות השחר (מברכות ס, ב), וראה סנהדרין קז, רע"א. (80) סה"מ תרפ"ח ע' קסו. סה"מ קונטרסים ח"ב שצח, ב, ועוד. (81) ע"פ לי' חז"ל – חגיגה ה, ב. (82) ירושלמי ברכות פ"ד ה"ד, קה"ר פ"ג, ב (ב). (83) בהבא לקמן – ראה גם שיחת שי"פ תצוה ס"ז ואילך. (84) שמות ב, ב. (85) פרש"י עה"פ. (86) סוטה יב, א. (87) ה' מלכים פ"ט ה"א.

בלתי מוגה

ליקוחין, כמ"ש⁸⁸ "ויקח את בת לוי" — כדוגמת האבות (כפי שמביא הרמב"ם לפנ"ז). ועד כדי כך, שבכמה מקומות נקרא משה רבינו "בן עמרם"⁸⁹, כלומר, שחשיבותו ומעלתו של משה היא — להיותו "בן עמרם".

ולמרות גודל מעלתו של עמרם, מתי "נתמלא הבית כולו (ביתו של עמרם) אורה" — כשנולד משה!

כלומר: ע"פ הכלל ד"מכלל הן אתה שומע לאו"⁹⁰, מובן, שכאשר חז"ל אומרים ש"כשנולד נתמלא הבית כולו אורה", נמצא, שלפני שנולד, לא הי' ביתו של עמרם במעמד ומצב של "אורה" — בערך ל"אורה" שבה נתמלא הבית כולו כשנולד משה.

— בודאי אין כל הכרח לומר, וליתר דיוק — ח"ו לומר שלדעת הסוברים⁹¹ ש"חושך" הוא בריאה בפ"ע, הי' בביתו של עמרם מעמד ומצב של חושך ח"ו, אבל לאידך, הי' שם מעמד ומצב של העדר האור — בערך וביחס לגודל האור שנתחדש כשנולד משה.

ליתר ביאור:

בודאי הי' מצב של "אורה" בביתו של עמרם גם קודם שנולד משה, ולא סתם אור, אלא אור המתאים לגדול הדור.

אמנם, ב"אורה" גופא ישנם כו"כ דרגות, "אורה" למעלה מ"אורה", ע"ד חילוקי הדרגות שבין אור הנר, אור האבוקה ואור המדורה, אור היום, עד לאור דלעתיד לבוא, או האור שנברא כיום ראשון דברה"ע, חילוקים שאינם בערך זה לזה.

וזוהי הדגשת חז"ל "כשנולד נתמלא הבית כולו אורה" (שמזה משמע, כאמור, שלפנ"ז הי' מצב של העדר האור) — שלא זו בלבד שלידת משה פעלה הוספה בענין ה"אורה", "אורה" נעלית יותר, ועד לעילוי שבאין ערוך, אלא יתירה מזה, שלפני-ערך וביחס ל"אורה" זו — הרי המצב שלפנ"ז נחשב העדר האור לגמרי!

כלומר: אור קטן, אור גדול עד לאור שבאין ערוך — הם כולם בגדר וסוג אחד, "אור". אמנם, בנדר"ד ההדגשה היא ש"כשנולד נתמלא הבית כולו אורה", ואילו לפנ"ז — לא היתה "אורה", היינו, שהחילוק בין ה"אורה" שנפעלה ע"י לידת משה ל"אורה" שלפנ"ז היא לא רק כמו החילוק שבין אור קטן לאור שבאין ערוך (ששניהם באותו סוג), כי אם כמו החילוק שבין העדר האור ל"אור".

⁸⁸ שמות שם, א. ⁸⁹ סוטה לה, א. הובא בפרש"י עה"ת שלח יג, ל. ובכ"מ. ⁹⁰ במדכ"ר פ"ט, לו. הובא בפרש"י עה"ת נשא ה, יט. ועוד. ⁹¹ שמו"ר פט"ז, כב. לקח טוב בראשית בתחלתו. חזקוני בראשית א, ב. חרא"ג מהרש"א תמיד לב, א. וראה לקו"ש ח"י ע' 180. וש"נ.

יד. עפ"ז מובן בפשטות שאין מקום לשאלה כיצד מכפרת הלידה על יום המיתה. כאשר ביום הלידה אין שום מעלה, מפני שאי-אפשר לדעת מה יהי' במשך ימי חייו — מכיון שבנוגע למשה רבינו שאני, שמיד ב"יום הוולדו" נתמלא הבית כולו אורה, היינו, שמעלה זו (ענין האורה) היתה בפועל ובגילוי ב"יום הוולדו".

ואדרבה, בנוגע לענין ה"אורה" — יש מעלה ב"יום הוולדו" לגבי כו"כ זמנים במשך ימי חייו:

במשך ימי חייו הי' משך זמן ששהה בבית פרעה, בבית יתרו, המאורע דביאת המלאך דהיפך החיים כו' (כמסופר בפשטות הכתובים דפ' שמות), וכמו כן הי' משך זמן שישב בבית האסורים (כמסופר במדרשי תז"ל⁹²) — מצב הפכי לגמרי מענין ה"אורה", שלכן, כשיוצאים מבית האסורים צריכים לברך "ברכת הגומל" — ע"פ "תורת משה"!

ולעומת זאת, ב"יום הוולדו" — "נתמלא הבית כולו אורה", ו"אורה" נעלית כל כך, עד שאפילו ה"אורה" שהיתה בביתו של עמרם, גדול הדור, נחשבה להעדר האורה לגמרי ביחס ל"אורה" שבאה ברגע דלידת משה, "יום הוולדו".

ומצד מעלת ה"אורה" שהיתה בפועל ב"יום הוולדו" — "כדאי היא הלידה שתכפר על המיתה"⁹³.

טו. ויש לקשר ענין הנ"ל עם פרשת תצוה:

אודות הקשר והסמיכות דשבעה באדר לפ' תצוה — איתא בספרים⁹⁴ שבפ' תצוה מרומז הענין דהסתלקות משה בשבעה באדר, שלכן, פ' תצוה היא היחידה מכל פרשיות התורה (שלאחר לידת משה) שלא נזכר בה שמו של משה רבינו⁹⁵, ע"ד מ"ש⁹⁶ "אין שלטון ביום המות".

אמנם, הסברה זו היא שלא למעליותא; ולכן, בהכרח לומר שגם ענין זה "נשתלשל" מענין טוב ומעלה, ואדרבה — ככל שהענין הוא למטה מטה ביותר, הרי זה מורה ששרשו ממקום גבוה גבוה ביותר, ובנדו"ד, אי-הזכרת שמו של משה רבינו בפ' תצוה יש בה גם ענין למעליותא, ולא עוד, אלא שזה מורה על עילוי גדול ביותר.

ויש לומר, שענין זה קשור עם לידת משה בשבעה באדר — ע"פ המבואר לעיל אודות גודל העילוי דלידת משה, "כשנולד נתמלא הבית כולו אורה":
ב"יום הוולדו" — עדיין לא נקרא בשם "משה", כמסופר בפשטות

⁹² יל"ש שמות רמז קסח (כסופו). ⁹³ הביאור כזה — ראה שיתת ש"פ תצוה סי"ט. ⁹⁴ מאור עינים ריש פרשתנו. ועוד. ⁹⁵ זח"ג רמז, א. וראה לקו"ש חט"ו ע' 342. וש"נ. ⁹⁶ קהלת ח. ח.

בלתי מוגה

שייכת לזמנו של אדמו"ר האמצעי בלבד, אלא הוראה זו היא בתקפה גם בימינו אלו, "נאו", לא רק "עכשיו", אלא גם "נאו" – בשפת המדינה.

יג. ויה"ר שכל הענינים האמורים לעיל יבואו למעשה בפועל – "המעשה הוא העיקר"⁸², וכאמור, לעסוק בכל ענינים אלו בכל התוקף וה"שטורעם", עד לעבודה שלמעלה ממדידה והגבלה, ע"ז שפועל בעצמו מצב של גאולה – גאולה מכל המדידות וההגבלות.

ומגאולה פרטית זו – לגאולה דכללות בנ"י, ובלשון הגמרא⁸³: "מיסמך גאולה לגאולה" – מהגאולה דפורים לגאולה האמיתית והשלימה ע"י משיח צדקנו.

ובאופן שהגאולה האמיתית והשלימה באה עוד לפני ימי הפורים, ובמילא, חוגגים את ימי הפורים ביחד עם משיח צדקנו – כפס"ד הרמב"ם בסוף הלכות מגילה שגם "לימות המשיח... ימי הפורים לא יבטלו, שנאמר⁸⁴ וימי הפורים האלה לא יעברו מתוך היהודים וזכרם לא יסוף מזרעם", מתוך שמחה וטוב לבב, שמחה שלמעלה ממדידה והגבלה – "עד דלא ידע"⁸⁵.

* * *

יד. כאן המקום להשלים כמה ענינים בהמשך להתוועדות דשבעה באדר – כדי שיהי' דבר השלם.

לכל לראש – בנוגע לקשר דשבעה באדר עם פרשת השבוע ופרשת היום, בהתאם לתורת אדמו"ר הזקן⁸⁶ שצריכים "לחיות" עם הזמן, היינו, עם פרשת השבוע ופרשת היום:

נתבאר בהתוועדות דשבעה באדר הקשר דלידת משה [שזהו הענין העיקרי דשבעה באדר, ובלשון רש"י¹⁰: "כדאי הלידה שתכפר על המיתה"] עם פרשת תצוה – שזוהי הפרשה היחידה בתורה (לאחרי לידת משה) שלא נזכר בה שמו של משה רבינו (אף שבכל הפרשה מדובר אודותיו בלשון נוכח), מכיון שבעת הלידה, שאז "נתמלא הבית כולו אורה", עדיין לא נקרא בשם "משה", כי אם לאחר משך זמן כו'.

ואף שבפשטות בודאי ניתן לו שם ע"י עמרם ויוכבד, ובפרט ע"פ הידוע⁸⁷ שחיות הנשמה נמשך ע"י אותיות השם כו' – הרי: (א) ענין זה אינו אלא לאחר הלידה, היינו, לאחר כניסת הנשמה בגוף, נמשכת החיות לגוף ע"י

82) אבות פ"א מ"ז. 83) מגילה ו' סע"ב. 84) אסתר ט' כח. 85) מגילה ז' ב. טושו"ע או"ח סתרצ"ה ס"ב. 86) "היום יום" – ב' חשוון סה"ש תש"ב ע' 29 ואילך. 87) לקו"א להד"מ סרמ"ד. או"ת ד, סע"ג ואילך. לקו"ת בהר מא, ג. וראה שעה"ה"א פ"א.

בלתי מוגה

אותיות השם, ולא ברגע הלידה עצמו. (כ) ובכל אופן — אין זה קשור עם הענין ד"נתמלא הבית כולו אורה", שענין זה הוא למעלה מהגבלה דאותיות השם כו'. והנה, מלבד האמור אודות הקשר עם כללות הפרשה, יש להוסיף ולבאר את הקשר עם שיעור חומש היומי — מחמישי עד ששי ב' תצוה, כדלקמן.

טו. ובהקדמה:

נתבאר בהתוועדות הנ"ל שאף שלידת משה היתה ביום מסויים בחודש אדר, שבעה באדר — מ"מ, פעל הדבר על כל החודש, כלשון הכתוב⁸⁸: "החודש אשר נהפך להם מיגון לשמחה ומאבל ליום טוב", כלומר, הפיכת החודש כולו, וכל זה — כתוצאה מהענין דלידת משה בשבעה באדר.

והביאור בפעולת יום זה (יום אחד מימי החודש) על החודש כולו — מכיון שביום זה נשלמו "שבעת ימים" מהתחלת החודש, והרי מצינו ככו"כ ענינים ש"שבעת ימים", שבעת ימי ההיקף, מהווים ענין שלם, ובנדר"ד — שכאשר נשלמו שבעת ימים לחודש אדר, הרי זה כמו שישנו כבר החודש כולו. ולא עוד, אלא ששבעת ימים רצופין כוללים את כל ימי השנה כולה — כדאיא בכתבי האריז"ל⁸⁹ בנוגע לז' הימים שבין ר"ה ליוהכ"פ (ז' ימים רצופים), כל ימי השבוע, שעל ידם נפעל התיקון והשלימות דכל ימי השבוע במשך כל השנה כולה.

וענין זה (השלימות דשבעת ימים, שבוע שלם) מובן גם לפשוט שבפשוטים — כפי שיודע בעצמו שאינו דומה התוקף בענין שעושה פעם אחת, ב' או ג' פעמים בשבוע, לענין שעושה בכל יום מימי השבוע, יום ראשון, יום שני וכו', עד ליום השבת, שאז מקבל הדבר תוקף ושלמות כו'. ועפ"ז מובן הקשר לשיעור חומש היומי — שבו מודגשת השלימות ד"שבעת ימים":

בשיעור חומש היומי נתבארו פרטי הענינים דחינוך אהרן ובניו לכהונה, ובהדגשה — שכל ענינים אלו צריכים להיות במשך שבעת ימים: "ועשית לאהרן ולבניו ככה... שבעת ימים תמלא ידם"⁹⁰. וטעם הדבר — כאמור לעיל ש"שבעת ימים" הם דבר השלם, ולכן, כאשר מתנכים את הכהנים לכהונה — יש לחנכם במשך "שבעת ימים", ובאופן ד"רצופין"⁹¹, שאז ישנו כל הענין בשלימותו.

וזהו הקשר עם שבעה באדר — השלימות דחודש אדר כאשר נשלמו שבעת ימים מהתחלת החודש, ולכן, פועל יום זה על כל החודש כולו.

⁸⁸ אסתר ט, כב. ⁸⁹ שער הכוונות דרושי ר"ה (לפני דרוש א'). סידור האריז"ל (עש"ת). מ"ח מס' ימי חשבה פ"א מ"ג. ⁹⁰ כט, לה. ⁹¹ פרש"י שם, ל.

בלתי מוגה

טז. כמו כן יש למצוא את הקשר דשבעה באדר עם לימוד הרמב"ם: בהקדמתו לחיבורו — הקדמה השייכת לכללות חיבורו — כותב הרמב"ם: "כל התורה כתבה משה רבינו קודם שימות בכתב ידו, ונתן ספר לכל שבט ושבט, וספר אחד נתנהו בארון לעד, שנאמר⁹² לקוח את ספר התורה הזה ושמתם אותו וגו'" ("ספר עזרה" המובא בכ"מ שממנו היו מגיהין את כל ספרי התורה⁹³).

ומכיון דאתינן להכי — הרי כאן המקום להזכיר אודות המבצע דכתיבת ספרי-תורה הכלליים, שעיי"ז מתאחדים כל בני"י עם הס"ת שנכתבה והוגהה ע"פ ס"ת שלפנ"ז, ולמעלה בקודש, עד לס"ת הראשונה שכתבה משה רבינו. וזהו הקשר עם שבעה באדר — כמבואר במדרש⁹⁴ שי"ג ספרי תורה אלו כתבם משה רבינו ביום הסתלקותו, בשבעה באדר.

[וידועה הסתירה מדברי הזהר⁹⁵ שהסתלקותו של משה רבינו היתה במנחת שבת (ומטעם זה אומרים "צדקתך צדק" במנחת שבת⁹⁶) — וכבר דשו בה רבים, כפי שנתבאר ונדפס בארוכה⁹⁷, ואכ"מ].

יז. כאן המקום לבאר על מה ששאלו בקשר להמדובר בהתוועדות דשבעה באדר אודות העילוי דיום הולדו של משה רבינו:

נתבאר בהתוועדות הנ"ל שאף שיום המיתה נעלה מיום הלידה, שהרי מקרא מלא דיבר הכתוב⁹⁸ "טוב גו' ויום המות מיום הולדו", וכן מובן גם מצד הסברא, שהרי ביום הלידה אי-אפשר לדעת כיצד תהי' הנהגתו כו', משא"כ ביום מותו, לאחר סיום עבודתו — מ"מ, במשה שאני, שתיכף ומיד כשנולד — "ותרא אותו כי טוב הוא"⁹⁹, כדרשת חז"ל¹⁰⁰: "כשנולד נתמלא הבית כולו אורה".

ושאלו על זה: הרי מפורש במדרש¹⁰¹ שהכתוב "טוב גו' ויום המות מיום הולדו" קאי (גם) על משה רבינו?!

הנה, שאלה זו באה כתוצאה מזה שלא "תופסים" כי אם "תיבות" בלבד, ושוכחים על תוכן הדברים, ונוסף לזה, לא מתחילים לחשוב אודות הבנת הענין, כי אם כיצד יתאימו ה"תיבות" שנאמרו בהתוועדות עם ה"תיבות" שבדברי המדרש, כדלקמן.

(92) וילך לא, כו. (93) ראה צפע"נ ר"פ וילך. וש"נ. (94) דב"ר פ"ט, ט. פסיקתא דר"כ פ' וזאת הברכה. מדרש תהלים עה"פ צ. א. ועוד. (95) ח"ב קנו, א. (96) זהר שם טורשו"ע אדה"ז או"ח סרצ"ב ס"ה. (97) לקו"ש ח"ו ע' 361. ועוד. (98) קהלת ז, א. (99) שמות ב, ב. (100) סוטה יב, א. יג. רע"א. שמו"ר פ"א, כ. הובא בפרש"י עה"פ. (101) קה"ר פ"ז, א (ד). הובא בפרש"י עה"פ קהלת שם.

ית. וז"ל המדרש: "את מוצא כשהצדיקים נולדין אין ברי' מרגשת, וכשמתין הכל מרגישין... נולד משה רבינו ולא הרגיש בו ברי', וכשמת הרגישו הכל, המן הודיע מיתתו ששבת".

והנה, כאשר חושבים אודות הבנת דברי המדרש — צריכה להתעורר, לכאורה, תמיהה גדולה ביותר:

(א) וכי לא היתה מעלה אחרת במשך ימי חייו של משה רבינו לגבי יום לידתו מלבד מ"ש המדרש ש"כשמת הרגישו הכל" עי"ז ששבת המן — ומה עם כללות עבודתו שפעל במשך כל ימי חייו, עד לענין הכי עיקרי דמתן-תורה, הרי כל ענינים אלו לא היו מיד כשנולד, כי אם לאחריו כו"כ שנים, לאחר שנגעשה בן שמונים שנה! ומדוע לא נימנו במדרש כל ענינים אלו?!

(ב) בנוגע למעלה היחידה שכותב המדרש היא ש"כשמת הרגישו הכל, המן הודיע מיתתו ששבת" — הגע עצמך: וכי בזה מתבטאת מעלתו של משה רבינו שבאה לידי ביטוי ביום מותו (לאחרי כל משך ימי חייו) ששבת המן? ...! — שמעתם מימכם "מעלה" כזו על יהודי בכלל, ועאכ"כ על "מנהיג ישראל"? ...!

ופשוט שאין הכוונה ל"מעלה" שביום מותו נודע לכל שירידת המן היתה בזכותו של משה רבינו,

— שהרי במשך כל ארבעים שנה דירידת המן, אף שהי' הנס דירידת המן [וכפרט בפעם הראשונה שהתחיל לירד המן, שאז הי' מודגש ביותר ענין ה"נס" שבדבר, משא"כ לאחר שכבר התרגלו בני"י לנס זה במשך ארבעים שנה (כתורת הבעש"ט¹⁰² אודות החילוק שבין נס לטבע), ועכ"פ — לא יום הראשון ממש, כי אם לאחר שראו שהדבר נעשה באופן של קביעות], מ"מ, לא ידעו שירד בזכותו של משה רבינו, עד ליום מותו שאז "שבת המן" —

כי: כשמדובר אודות משה רבינו, עליו נאמר¹⁰³ "והאיש משה עניו מאד מכל האדם אשר על פני האדמה" — כיצד יתכן לומר שהמעלה שנפעלה ביום מותו היא, שכאשר פסק המן, נתפרסם לכל גדלותו של משה רבינו, שירידת המן במשך כל ארבעים שנה לא היתה אלא בזכותו! ... זוהי המעלה של ה"עניו מאד מכל האדם אשר על פני האדמה"? ...!

ובכן: כל זה — מובן אצל השואל בפשטות, ואילו הדבר היחיד שהוקשה לו בענין זה הוא — כיצד נאמר בהתוועדות שהענין ד"טוב יום המות מיום הוולדו" (שביום הלידה אין לדעת מה יהי' עמו) אינו שייך במשה רבינו מפני "כשנולד נתמלא הבית כולו אורה", בה בשעה שבמדרש הובא פסוק זה ("טוב יום המות גו'") בנוגע למשה רבינו! ...!

(102) כש"ט סק"ט (טז, רע"א), סרנ"ו (לד, סע"ד). (103) כהעלותך יב, ג.

שאלה כזו מוכיחה על העדר הגישה שצריכים להבין את תוכן הדברים.

יט. ולגופו של ענין:

פשיטא (ואין כל צורך להבהיר זאת – לא במדרש, וגם לא בהתוועדות) שבמשך ימי חייו של משה רבינו ניתוספו ענינים רבים ונעלים ביותר שבודאי לא היו ביום לידתו; ולא זה בא המדרש ללמדנו – דא"כ, ה" צריך להזכיר את הענינים שנפעלו במשך ימי חייו של משה רבינו (שכל ענינים אלו באים לתכלית העילוי ביום הסתלקותו, כמבואר בארוכה באגה"ק¹⁰⁴ בביאור העילוי דיום ההסתלקות), ולא – מה שביום מיתתו שבת המן (כנ"ל בארוכה).

ואילו התוכן שדובר בהתוועדות ה' בענין אחר לגמרי – שביום הוולדו של משה רבינו מצינו ענין מיוחד שלא מצינו אצל אף א', ש"כשנולד נתמלא הבית כולו אורה", ועילוי זה גובר על החסרון שביום המיתה, בנוגע לביטול גזירת המן והפיכתה לטוב, כדלקמן.

להבהרת הדברים:

אצל כל אדם מישראל, גם אצל צדיקים – אי-אפשר לדעת אם יהי' צדיק או כו', וכל הענינים הטובים אינם אלא בכח בלבד, ולכן "טוב יום המות מיום הוולדו" – מטעם הנ"ל שביום הוולדו לא יודעים מאומה.

ובענין זה שונה משה רבינו מכולם – שמיד בשעה שנולד ראו אצלו בפועל ובגלוי ענין נעלה ביותר: "כשנולד נתמלא הבית כולו אורה".

כלומר: אין הכוונה לומר שמעלה זו ("נתמלא הבית כולו אורה") גוברת על כל שאר עילויים הכי נפלאים (בענינים אחרים) שנפעלו במשך ימי חייו של משה רבינו. בודאי ובודאי שבמשך ימי חייו של משה רבינו נפעלו ענינים נעלים ביותר שלא היו ביום לידתו, ובנוגע לענינים אלו – פשוט שגם אצל משה "טוב יום המות מיום הוולדו", מכיון שענינים אלו היו "בכח" בלבד. אמנם, בנוגע לענין ה"אורה" (ענין הנוגע לביטול גזירת המן והפיכתה, כדלקמן) – הרי ביום הוולדו היתה מעלה זו "בפועל", ולא עוד, אלא שהיתה ביום הוולדו דוקא, ולא אחרי כן (כנ"ל בארוכה).

ומצד המעלה ד"נתמלא הבית כולו אורה" שהיתה בעת לידתו דוקא – לכן, "כדאי הלידה שתכפר על המיתה", בנוגע לביטול גזירת המן והפיכתה לטוב:

שמחתו של המן (הזקוקה לביטול ולאתהפכא) היא – "נפל לי פור כירח שמת בו משה", כלומר, בידעו שבשבעה באדר מת משה, חשב שיום זה הוא

(104) סז"ך וכ"ח.

ההיפך ד"יום זכאי", מפני החסרון המבהיל שביום המות*.

ועל זה אומרת הגמרא ש"לא הי' יודע שבשבעה באדר... נולד", היינו, שהעילוי דלית משה, גילוי האור, "נתמלא הבית כולו אורה" — עושה את ה"יום" ל"יום זכאי", כמש"נ¹⁰⁵ "האור כי טוב".

וזהו הפירוש "כראי הלידה שתכפר על המיתה" — שגילוי האור פועל שהענין דהיפך הטוב בה"יום" נתכפר, ולא נשאר רושם כלל בה"יום", ואדרבה: באופן של אתהפכא (נס פורים) — שלימות הכפרה.

כ. ומענין לענין — הרי כאן המקום לבאר ענין נוסף ששקו"ט אודותיו:

דובר בהתוועדות שלפנ"ז¹⁰⁶ אודות המבואר בקבלה וחסידות שישנם צמצומים לפני צמצום הראשון (מרוכע ולא עגול כו'¹⁰⁷) — שענין זה מובן גם בפשטות, שהרי לפני שישנו אור ישנו מאור, ולפני שהאור מתפשט מן המאור ישנו אור הכלול בהמאור, ובזה גופא — לא רק ההתכללות ב"מאור", שהוא כבר תואר פרטי, יכולת להאיר (למטה מיכולת סתם), אלא גם ההתכללות בדרגות שלמעלה מזה, עד להתכללות בעצמות, ומכיון שכן, הרי מובן, שבכדי שיומשך דרגא ראשונה שבאור — בהכרח שיהי' ענין של צמצום כו'. ו"מבשרי אחזה אלקה"¹⁰⁸ — כפי שמבין כאו"א (אפילו אינו יהודי, להבדיל) בנוגע לכחות הנפש, שישנם כחות הנפש כפי שהם כלולים בנפש, כפי שהם בבחי' המשכה נעלמת, עד שבאים לגילוי והתלבשות באברי הגוף, ופשוט, שהמשכתם מהנפש כו' היא ע"י צמצום.

ובזה שקלו וטרו¹⁰⁹ — מכיון שהדבר מובן בפשטות, וכאמור, "מבשרי אחזה אלקה", א"כ, מה חידשה, איפוא, תורת הקבלה והחסידות בענין הצמצומים?!

ובכן, גם שקו"ט זו היא כתוצאה מזה שלא חושבים אודות הבנת תוכן הענינים, כדלקמן.

כא. והביאור בזה — בפשטות:

כל האמור לעיל שתחילה צ"ל מאור ואח"כ אור, תחילה אור הכלול ואח"כ אור המתפשט וכו' — הרי זה רק מצד הגדרים דסדר השתלשלות, והרי

(*) להעיר מה"קלאץ-קשיא: כיום המות ישנו (גם) העילוי הכי מבהיל דמשה רבינו, "טוב גוי ויום המות מיום הוולדו", שאז נעשה השלימות דכל עבודתו, ובאופן ד"פועל ישועות", וא"כ, דוקא יום המות דמרע"ה הי' צריך לפעול נס פורים!

(105) בראשית א. ד. (106) שיחת ש"פ יתרו סל"ו. (107) ראה ס' עבודת הלו' (ליקוטים) דף עא [הב']. (ב) — כשם ס' לימודי האצ"י. הערת כ"ק אדמו"ר שליט"א בסה"מ תרנ"ט ע' עז (ד"ה רושם). (108) איוב יט. כו. וראה אגה"ק רסט"ו. (109) בהערות הת' ואנ"ש — מאריסטאון (גליין ח"י סט"ז).